

Rozwój i funkcjonowanie
osób niepełnosprawnych
Konteksty edukacyjne i prawne

Tom 3 serii:
PROBLEMY EDUKACJI, REHABILITACJI I SOCJALIZACJI
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Rozwój i funkcjonowanie
osób niepełnosprawnych
Konteksty edukacyjne i prawne

pod redakcją
Zenona Gajdzicy

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
Kraków 2007

© Copyright by Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007

Rada Naukowa Serii:

*Józef Binnebesel, Jacek Błeszyński, Teresa Borowska, Maria Chodkowska,
Władysław Dykcik, Petr Franiok, Mieczysław Gulda, Ladislav Horňák,
Aniela Korzon, Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz, Jan Pańczyk,
Andrzej Radzewicz-Winnicki, Edward Saulicz, Adam Stankowski,
Wiesław Theiss, Janina Wyczesany*

Rada Redakcyjna Serii:

Zenon Gajdzica, Anna Klinik, Jerzy Rottermund

Recenzent:

dr hab. Adam Mikrut

Redakcja merytoryczna:

Zenon Gajdzica

Redakcja wydawnicza:

Edyta Malinowska-Klimiuk

Projekt okładki:

Joanna Brzeska-Klinik

Publikacja dofinansowana przez Polskie Towarzystwo
Stwardnienia Rozsianego

ISBN 978-83-7308-492-6

ISBN 978-83-7308-878-8

Oficyna Wydawnicza „Impuls”

30-619 Kraków, ul. Turniejowa 59/5

tel. (012) 422-41-80, fax (012) 422-59-47

www.impulsoficyna.com.pl, e-mail: impuls@impulsoficyna.com.pl

Wydanie I, Kraków 2007

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Zenon Gajdzica</i>)	9
Introduction (<i>Zenon Gajdzica</i>)	11

Część I

Problemy kształcenia uczniów niepełnosprawnych w wybranych krajach europejskich

Otto Speck

Zmiany uwarunkowań rozwoju pedagogiki specjalnej w Niemczech	15

Anna Firkowska-Mankiewicz

Edukacja na poziomie średnim młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną – z doświadczeń krajów zachodnich	27

Petr Franiok

Doświadczenia z edukacją upośledzonych umysłowo w Niemczech	39

Ladislav Horňák

Kształcenie uczniów w granicznej strefie opóźnienia umysłowego na Słowacji	51

Ján Hučík

Możliwości przygotowania zawodowego
niepełnosprawnych umysłowo w Republice Słowackiej 65

Aleksandra Zawislak

Organizacja kształcenia specjalnego
w duńskiej szkole podstawowej 79

Część II

Polski system kształcenia specjalnego – orientacje teoretyczno-badawcze

Adam Stankowski

Pedagogika specjalna czy pedagogika szkoły specjalnej?
(organizacja procesów) 97

Grzegorz Szumski

Orientacje teoretyczne w badaniach kształcenia
osób niepełnosprawnych i ich implikacje praktyczne 107

Anna Gajdzica

Kształcenie specjalne w kontekście wybranych zmian
w systemie oświaty w Polsce 123

Zenon Gajdzica

Perspektywa badań nad systemem kształcenia
uczniów niepełnosprawnych w Polsce
– analiza możliwej i podejmowanej problematyki badań 137

Część III
Prawne i etyczne aspekty funkcjonowania
osób niepełnosprawnych w Polsce

Władysław Dykcik

Prawo dziecka do akceptacji, szacunku
i przyjaznego porozumiewania się z rodzicami
(chcemy dzieci chcianych i kochanych przez mądrych
i odpowiedzialnych wychowawczo rodziców) 153

Anna Nowak

Rola prawa w systemie wsparcia społecznego
osób niepełnosprawnych 171

Bernadeta Szczupał

Prawa osób niepełnosprawnych w aspekcie realizacji
zasad sprawiedliwości społecznej 181

Wprowadzenie

W treści kolejnego, trzeciego już tomu z serii „Problemy Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych” zostały wydzielone trzy zasadnicze części. Ich spoiwem jest problematyka edukacji i prawnych kontekstów społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych.

W pierwszej części została zaprezentowana tematyka kształcenia uczniów niepełnosprawnych w wybranych krajach europejskich. W niektórych przypadkach odnosi się ona bezpośrednio do organizacji i podstawowych założeń omawianych systemów kształcenia, w innych zagadnienie to podejmowane jest przez pryzmat rozwoju pedagogiki specjalnej, jej przemian i spełnianych funkcji. Poruszane tematy pozostają w ścisłym związku z przeobrażeniami społecznymi kraju, w którym zostały osadzone.

Druga część zawiera próbę wielozakresowego spojrzenia na rodzimy system kształcenia specjalnego. Na pierwszym planie prezentowanych dyskusji jawią się treści ukazujące podejścia, stanowiska, poglądy na organizację procesów kształcenia, ich ewaluację i przemiany na tle szerszych zmian społecznych i edukacyjnych. Tło kontekstowe rozważań stanowi jednak zawsze uczeń o specjalnych potrzebach edukacyjnych traktowany jako podmiot inicjujący potrzebę ciągłych poszukiwań nowych koncepcji edukacyjnych.

Meritum ostatniej części opracowania stanowią zagadnienia prawne i etyczne. Są one rozpatrywane w trzech głównych nurtach: prawa dziecka do akceptacji i szacunku, wsparcia społecznego oraz realizacji zasad sprawiedliwości społecznej w odniesieniu do osób niepełnosprawnych.

Przedłożony czytelnikowi tom zawiera treści o stosunkowo wysokim stopniu ogólności – zostały one opracowane z myślą o prezentacji stanowisk, koncepcji, modeli stanowiących teoretyczne podstawy organizacji

i reorganizacji procesów edukacji oraz socjalizacji osób o zaburzonym rozwoju. W większości nie zawierają one szczegółowych analiz skoncentrowanych na jednej zmiennej warunkującej określone zjawisko społeczne. Autorzy tekstów podejmują dyskusje na poziomie rozwiązań systemowych, globalnych. Pozwala to, jak sądzę, na włączenie się do dyskursu społecznego nad rolą państwa (zwłaszcza w wymiarze edukacyjnym i prawnym) w kreowaniu jednostkowych losów osób niepełnosprawnych. Zakreślone koncepcje są także przyczynkiem do dyskusji nad efektywnością edukacji specjalnej i poszukiwaniem nowych, skuteczniejszych rozwiązań pracy wychowawczej i dydaktycznej z osobami wymagającymi szczególnego wsparcia edukacyjnego.

W imieniu kolegium redakcyjnego serii pragnę złożyć szczególne podziękowania Autorom tekstów, a także Recenzentowi tomu dr. hab. Adamowi Mikrutowi za życzliwą i merytoryczną ocenę treści.

Zenon Gajdzica

Introduction

The contents of another, the third, volume of the series „Problems of Education, Rehabilitation, Socialization of the Disabled” have been framed in three basic parts. Their linking matter is the issue of education and legal contexts of social functioning of disabled people.

In the first part, education of disabled pupils in selected European countries has been presented. In some cases, this refers directly to organizations and basic assumptions of the discussed educational systems; in other cases, the issue is approached through the development of special pedagogy, its changes and functions. Undertaken topics are strictly connected with social transformations in the country where they appear.

The second part attempts at viewing the disabled pupil in the Polish educational perspective. In the foreground of the presented disputes, the contents appear which show approaches, standpoints, views on the organization of teaching processes, their evaluation and transformation, in the broader context of social and educational changes. The contextual background of considerations, however, is always reserved for the pupil with special educational needs, treated as a subject who necessitates the constant quest for new educational concepts.

The essence of the third part consists in legal issues. They are discussed in three major aspects: the child's rights to be accepted and respected, to social support, and to implementing the rules of social justice in respect to the disabled.

The volume presented to the reader contains the subject matter of relatively high degree of generality. The contents were thought to present standpoints, concepts and models which constitute theoretical foundations of organization and reorganization of educational processes and of sociali-

zation of people with disordered development. Most of the subject matter does not contain detailed analyses focusing on one variable determining a particular social phenomenon. The authors undertake discussion on the level of systemic and global solutions. This allows, in my opinion, for joining the social debate on the role of the state (especially in the educational and legal dimension) in creating individual vicissitudes of disabled people. The outlined concepts seem to be a contribution to the discussion about the effectiveness of special education and about the search for new and more efficient solutions in tutorial and educational work with people requiring special educational support.

On behalf of the editorial board of this series, I wish to express special thanks to the authors of texts and to Professor Adam Mikrut, the reviewer, for his kind and expert evaluation of the contents.

Zenon Gajdzica